

نمونه فروشگاه مشهور و بزرگ «توریوم» (Torium) که از امکانات رفاهی فوق‌العاده‌ای مانند پیست اسکی، شهر بازی و... برخوردار است، در بخش نسبتاً دورافتاده‌ای از استانبول واقع شده و به‌طور طبیعی شامل چنین حمایت‌هایی از سوی دولت می‌شود.

دولت به این وسیله این‌گونه سیاست‌ها هم از سرمایه‌گذاران بخش خصوصی و هم از فعالان بخش گردشگری حمایت می‌کند. دولت حتی از اعتبار خود نیز برای حمایت معنوی از آن‌ها استفاده می‌کند؛ به‌ویژه در جایی که به سود آمایش بهتر مناطق و برخورداری متوازن آن‌ها از مواهب گردشگری باشد. برای نمونه «گروه هتل‌های «بندیک» یک هتل جدید پنج‌ستاره در نقطه دوردستی از استانبول ساخته و اردوغان شخصاً در مراسم افتتاح آن حضور یافته است. این هتل در بخش آسیایی استانبول احداث شده تا شاید جاذبه آن بخش از شهر نیز برای گردشگران تقویت شود. به هر حال بخش زیادی از سرمایه‌گذاری‌ها و سودآوری‌ها در ترکیه به واسطه گردشگری ممکن می‌شود.»

برنامه‌های آینده

اگرچه این برای نخستین‌بار است که در ترکیه دولتی سه دوره متوالی در رأس قدرت باقی می‌ماند اما در این مورد که دولت برآمده از حزب اسلام‌گرای عدالت و توسعه تا کجا و چگونه می‌تواند به راه خود ادامه دهد، تردیدهای جدی وجود دارد. بسیاری معتقدند که این دولت در دوره‌های بعد نمی‌تواند به ترک‌تازی خود ادامه دهد؛ مگر

آن که وارد فاز دیگری از قدرت و رقابت سیاسی شود. زیرا شعارها و برنامه‌های احزاب در طول زمان موضوعیت و نیز جذابیت خود را از دست می‌دهد. «سبک تبلیغات سیاسی در ترکیه به‌گونه‌ای است که باید چشم مردم را پر کرد تا بیایند و رأی بدهند. مثلاً چند روز قبل از انتخابات دوره اخیر شهرداری‌ها، متروبولس (خطوط بی.آر.تی) بخش مهمی از استانبول به راه افتاد و اسلام‌گرایان توانستند رأی خوبی کسب کنند. تونل زیر سطح دریای استانبول را هم شاید بتوانند زودتر از موعد افتتاح کنند اما آن را برای انتخابات بعدی می‌گذارند تا در تبلیغات و رقابت انتخاباتی چیزی برای ارائه داشته باشند.»

ممکن است اردوغان و حزب عدالت و توسعه، از دید خود هدفی اسلامی داشته باشند اما دستیابی به آن را از راهی متفاوت از آنچه ایران در پیش گرفته است، می‌جویند؛ به همین دلیل نیز به دنبال ارائه الگوی دیگری هستند. از این رو راه‌ها و روش‌های اسلام‌گرایان ترک بسیار محافظه‌کارانه و مسالمت‌جویانه است. اصولاً ذهنیت و تصور ایرانیان و ترک‌ها از اسلام و اسلام‌گرایی بسیار متفاوت است. در فرهنگ شیعه هیچ‌گاه مدارا در برابر ظلم دیده نمی‌شود اما

مدارا به معنای سازش، از اصول موضوعه سیاست‌ورزی در ترکیه به‌شمار می‌رود.

هنگامی که انقلاب اسلامی در ایران رخ داد اردوغان و برخی دیگر از شاگردان اربکان، جوانانی پرشور بودند و از این انقلاب تأثیر فراوانی پذیرفتند. تصویر انقلاب اسلامی ایران در ذهن اسلام‌گرایان ترک نوعی جذابیت و مطلوبیت داشت اما برای تحقق چنین تصویری در ترکیه دو راهبرد در پیش گرفته شد: یکی راهبرد اربکان که سازش‌گرانه نبود و به همین دلیل توسط ارتش به زیر کشیده شد و دیگری راهبرد اردوغان که مدارا پیشه کرد و همچنان در قدرت باقی ماند؛ شاید به این دلیل که در کشوری مانند ترکیه، مدارا راهبردی ناگزیر است! به هر حال حزب سعادت که پایگاه اربکان بود اکنون در معادلات سیاسی در ترکیه وزنی ندارد و در انتخابات گذشته کمتر از دو درصد آرای مردم را به خود اختصاص داد؛ چرا که فکر و طرح جدیدی برای ارائه نداشت. دولت اردوغان نیز اگر برای دوره‌های آینده برنامه‌ای جذاب ارائه نکند، سرنوشتی بهتر از حزب سعادت پیش روی خود نخواهد داشت. ■